

Posljednja večer 28. Susreta kazališta/pozorišta Bosne i Hercegovine i Regiona u Brčko Distriktu pripala je umjetničkom ansamblu JDP iz Beograda i predstavi „Rođeni u YU“ u režiji Dine Mustafića

SJEĆANJEM PROTIV ZABORAVA

„Imala sam 33 godine kada se Jugoslavija raspala. Osjećala sam se kao da mi se ruši univerzum, zlo se počelo širiti oko mene. Ta zemlja nestala je u riječima i rečenicama. Nisam ni ožalila ni sahranila tu zemlju, a hoću to, želim to, jer se sa tim nestankom nisam pomirila. Hoću i moram da sahranim tog mrtvacu“. Otrprike tim riječima Mirjana Karanović, glumica u predstavi „Rođeni u Yu“, Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda, u režiji Dine Mustafića, kojom su zatvoreni 28. Susreti kazališta/pozorišta Bosne i Hercegovine i Regiona u Brčko Distriktu, sažima ideju i osnovni ton tog vrlo zahtjevnog i minuciozno sprovedenog pozorišnog projekta. Prazna scena je bila prije nešto više od godinu dana na Velikoj sceni „Ljuba Tadić“ JDP u Beogradu, a u obradi i uobličavanju prikupljenog materijala za predstavu radilo je čak pet dramaturga, što je kuriozum za naše kazališne prilike. „Rođeni u YU“ predstava je sazdana od sjećanja, trenutaka otrgnutih zaboravu, ispovijesti i malih intimnih priča svojih protagonista, i ta iskrenost u iznošenju intime vlastitih života i doživljaja zemlje u kojoj su rođeni i živjeli, a sada je više nema, netragom je nestala, poput nekog bjegunca kome se zameo svaki trag, ono je što je čini velikom. Ujedno, korišten je tekst iz knjige Dubravke Ugrešić „Napad na mini bar“, potom fragmenti eseja „Šta sam sada?“ Dušana Jovanovića i kratki dramski tekst Gorana Stefanovskog „Pusti to!“ Scenski pokret i koreografiju potpisuje Sonja Vukičević, scenograf je stalni suradnik Dine Mustafića, Dragutin Broz, kostimografsko rješenje dali su Maja Mirković i Biljana Tegeltija, a kompozitor je Vladimir Pejšković.

Predstava „Rođeni u YU“ igra se praktično na praznoj pozornici, nad njom je neki svod, kupola, što, ovisno od onoga što se igra i izgovara, ovisno od zvukova, vrste i boje svjetla i šumova, sugerira da je riječ o nekom tunelu, ili hangaru, možda čak skloništu. Na samoj pozornici su samo stolice, crvene, njih deset, koliko je i glumaca i jedan klavir - sasvim dovoljno da se vizualno predoči ono što se želi reći. A to je da

jedne zemlje više nema, da je to jedina činjenica koja je nepobitna, i da se sa tim, nekome tko je rođen i odrastao u toj zemlji, vrlo teško pomiriti.

No, da bi te priče bile i pozorišno relevantne, nužno je bilo pretočiti ih u razumljiv i tečan kazališni jezik. Dino Mustafić koristi se tim ispovijestima o jednom nestalom vremenu i prostoru sa izuzetnom pažnjom nekoga tko razumije samu suštinu tih iskaza - on ih klasificira savjesno poput historičara, ali nikada ne insistira samo na toj dokumentarnosti, faktografiji - naprotiv, uvijek je u prvom planu njihova nutrina, ono po čemu su, svaka za sebe, jedinstvene i neponovljive. A to su osjećaji koje pobuđuju, čežnja, tuga i sjeta što njima provejavaju, neka neugasiva bol, nelagoda koje mogu izazvati. Slušajući ih i vi se na trenutak prenosite u taj svijet što ga više nema - pomalo nostalgični, pomalo žalosni, pomalo ljuti. Poput protagonista na sceni vraćate se u djetinjstvo, u školske klupe, putujete prvi put vlakom na more, nekako ste ispunjeni i puni sebe - sjećate se crvenih pionirskih marama, prvih ljubavi, prvih poljubaca, odlazaka na nogometne utakmice - ponosni ste jer živite u najboljoj zemlji na svijetu!

A onda sve nestaje i ruši se: crvene marame pretapaju se u crne, čujete da je posljednji stadij socijalizma banditizam, duboki, primitivni mrak nacionalizma potpuno vas obuzima, ratne aveti, poput četiri jahača apokalipse, ponovno su svuda oko vas, sve nestaje u kaosu i ništavilu - ništa više nikada neće biti isto, opet jednom krećete iz početka. Svjesni ste da nisu narodi sami po sebi dobri ili loši nego da postoje dobri ili loši ljudi - ali to nekako primete s rezervom, isuviše je otrova popijeno, isuviše zla ste doživjeli; stalno se uvjeravate i želite to povjerovati da se protiv te iskonske mržnje treba i mora boriti, da ljubav negdje postoji i da je to jedino vrijedno pomena, ali to sve teže prihvaćate, umorni ste, izgubljeni, potrošeni. Mijenjaju vam osobnost, identitet, imena ulica i gradova u kojima ste rođeni i kojima ste tako neobavezno, bez opterećenja tko ste i što ste nekada šetali, miješaju se u sve, uvjeravaju vas da ništa nije bilo onako kako vi pamтите, nemilosrdno vam žele oteći vaše posljednje utočište, zadnje pribježište gdje se možete skloniti - hoće vam ukrasti jedino što vam je preostalo, vaše sjećanje. E, to im više ne možete dozvoliti, morate se pobuniti, reći: Dosta!, tako više ne ide. „Bez dimenzije prošlosti nemoguće je spoznati sadašnjost pa ni budućnost“ - naglašava Dino Mustafić, redatelj predstave. Ili, kako bi to rekao dramski pisac i redatelj Dušan Jovanović: „Naše biografije i naši životi su presečeni na pola: prva polovina pripada prošlosti, a druga nema budućnosti.“ Predstava „Rođeni u Yu“ u izvedbi glumačkog ansambla JDP iz Beograda - sjajni su i neponovljivi Marko Baćović, Slobodan Beštić, Predrag Ejđus, Goran Jevtić, Mirjana Karanović, Anita Mančić, Branka Petrić, Anđelika Simić, Milena Vasić i Radovan Vujović, da ih barem abecedno nabrojimo - i režiji Dine Mustafića upravo je takav jedan protest, čin nemirenja sa onime što nam netko želi nametnuti ne bi li uspostavio svoje vrijednosti potirući sve ono što je bilo prije. A to neće proći!

Mladen Bićanić

ЈДП Београд/ Рођени у ЈУ/ Дино Мустафић и екипа сарадника

ДА ЗНАМО ШТА СМО ПРОПУСТИЛИ

Старијим генерацијама и људима средњих година рођеним у СФРЈ је у свијест снажно утиснут догађај који је промијенио много чега, јер... ништа последије тога није било више исто.

Титова смрт је догађај који памтимо... сахрана, крици наунова у алеји, посмртна корачница.

Тренуци за вјечност, поглед кроз одишкринуте завјесе на прозору на опустјеле улице иначе узаврелих градова...

Тренутак у коме смо задрхтавши гледали око себе и видјели страх на лицима људи, осјетили смо неко треперење у стомаку... Био је то страх који је стигао из дубине, дуго потискивани страх од оног што ће касније неминувано доћи... У шоку дочекана вијест је гласила: Тито је преминуо. Вољени син наших народа. Вођа. Маршал. Председник.

Историја од педесет година била је на кољенима, циклус је затворен завршним чином биолошког кружног тока.

Невјерица, сузе и риданье, унезвјерена лица, слике и звуци, боје и мириси који су нам утјерали страх у кости.

Испловљено је питање: А шта ћемо сад?

Прича позоришараца ЈДП из Београда оставила је снажан утисак. По здрхталим уснама и овлаженим очима на лицима југоносталгичара у публици, рекло би се да их је овај перформанс дотакао до дубина, чак и расплакао. То трагање за изгубљеним временом на донкихотовски начин је фабула пројекта сарајевског редитеља Дине Мустафића

Кад глумачко срце покаже да постоји

Ионако широко асоцијативно поље добија надградњу тако што на почетку и крају перформанса глумци говоре своје матичне бројеве, што даје димензију више, проширује домете и смисао приче по вертикали добаца чак до велике теме „глобализацијске електронске будућности“, односно

обилежавања јединке, чиповања које ће од људи створити послушне робове.

Велико је умијеће и домет стваралаца да кажу то што желе на једноставан и кратак начин. Ова поставка јесте једноставно инсценирана али је предуга, јер има вишкова, празног хода, треба јој да се залауфа. Креативни тим је имао искрен и предан приступ и настојао да сентимент, у оној могућој мјери, потисне, да избјегне патетику. У томе су поприлично успјели. Стваралачки чин Мустафићев посеже за предлошком који је нека врста „мјешавине племенитих мјешавина“, чији би финални чин био врста катарзе. Редукована сценографија: бијели тунел, црвене столице, клавир, клавириста и говорни апарати десеторо глумаца, монолошки или дијалогски упризорени, који незапјенушено и

и групе драматурга и сарадника, који умјесто нас листају албум старих, прашњавих разгледница, који нам са сцене говоре о лијепим и мање лијепим тренуцима из живота људи рођених у некадашњој нам домовини, која се с поносом звала Југославија, земље, које, као да није ни било. Ти тугом проткани споменарски дани који, многе од нас, подсећају на неки давно одсањан сан, прохујали су с вјетровима балканских турбулентних времена, а након етапе крвавог ратног позорја на балканској сцени, те дуго иза тога није било препоручљиво ни спомињати их. Колико год да смо доскора само тражили мане и дијагностификовање ЈУ-кривице некадашњег режима који је владао скоро пола вијека, данас, с временске дистанце, почињемо све више уважавати оно што тада нисмо знали цијенити.

непатетично, наизмјенично у фрагментираним минијатурама, причају о догађајима, износе властита животна искуства у налетима искренности и са понеком сузом.

Мало глумаца има прилику да игра саме себе, а то јесте овдје случај. Они својом богатом рутином изнесу глумачке задатке, и, с мањом или већом сугестивношћу саопште личне импресије из периода блиске им историје у виду сјећања на дане проведене у Југи. Редитељ и драматурзи су вјероватно унапријед укључили то богато искуство и ослонили се на досјетљиву врцкавост, те пустили глумце да сами дјелимично креирају ток и облик улога које су им повјерене.

Ликовно проблематично (за око) сиромаштво (можда је бољи израз непопуњеност) на сцени био је довољан

импулс квалитетној глумачкој постави ЈДП и креатору инсценације да подстакне глумце да у својим драмским етидама, са пуно говора и мало сценских кретњи, попуне тај празни простор на маштовит начин. Пространи тунел, налик на аеродромски хангар, свијетао, ваздушаст, симболизовао је неку врсту судбинске омеђености народа упућених једни на друге, док је са сценографске стране (питање естетике, геометријске ликовности) један лијеп сигуран и безбједан кров, кишобран који нас штити од елементарних непогода произведених у главама потенцијалних освајача. Под тај бијели кров, радије бункер, уметнути су црвена боја клавира, столица и пионирских марама (које, кад се преокрену, буду црне боје). Сиромаштво на сцени, односно редуција на дијеловима сценографије и реквизита зна дати добар резултат у виду јачег акцента на глумца и његове алате, на стилизацију покрета, етиде и импровизацију. У том смислу, издвојићемо сценски сегмент, слику у којој се говори о преименовању београдских улица са илустративном подлогом ритмички убрзајувајућим хаотичним кретањем глумаца. Та слика подсећа на наизглед хаотичне а, уствари, прорачунате путање кретања сваке билијарски, тек ошинуте, лоптице појединачно (неке од њих већ у првом ударцу падну у циљану рупу). То је метафора наше дезоријентације. Прилог овоме даје публику који је одлично примио изведбу. По већини реперно важних елемената сценске умјетности, ова представа је досегла високе домете.

YU-траг у крви

Дакле, двосатни перформанс ЈДП, уваженог и реномираног позоришта на овим просторима, протекао је у евокацији на „славне дане“, подсећању и набрајању свега шта смо пропустили да уградимо у темеље наших нових државица (читај: банана-република), подсећају на трибуналне пунктове са којих се шаљу поруке увезане симбиозом личних емоција, договорштина и историјских докумената.

Представа преиспитује (на граници ирационалног) остатке наше љубави према некадашњој домовини и мјери нам „YU-траг у крви“. Тај вербални двосатни приказ (студија, радије него кроки) из мноштва углова анализира и тражи разлоге како се тако нешто могло догодити, а одговоре даје у ходу. Сценски есеј „Рођени у YU“ је акција пуна топлине, романтичарски обојена дистанцирана перспектива заокружена драмском причом у ринфузи која није оптерећена том дозом „ирационалности“. Лијепо упакован низ прича повезан у цјелину изазвао је, прије свега, поплаву сјете и емоција у нама који смо рођени и битисали, одрастали у том времену и простору.

Ова представа је нека врста феномена који нам изнутра успјева објаснити како је потонула YU-Атлантида и да нам је за то требао временски одмак од двије деценије да схватимо да нисмо знали да цијенимо то што смо имали.

Мрак на крају тунела

Није довољно рећи да је дан чудесан, у њему се мора догодити нешто чудесно. Цезар (Тито) је мртав, живео Брут (титићи)! Данас, куда год да кренемо, чујемо само

кукњава. Некад смо имали осигуран посао, били смо свуда сигурни, имали пасоше с којима смо могли свуда путовати... Нисмо били богати али одувијек смо били „нешто између“ Запада и Истока, између богатих и сиромашних, између Варшавског пакта и НАТОа. И... сада нам је.. ето, скроз другачије. Добили смо то што смо тражили.

Иако свјесни да сјећање на дане великог заноса има потенцијал носталгије (а носталгија било које врсте је проблематична јер почива на сентименту који укида критички однос), живећи у свијету с којим нисмо нипошто задовољни, неминовно је поређење типа „како је било некад а како сад“ па нам то сваки пут побуди ламент над несталом домовином... Јер, један је темељ срушен, а други неуспостављен – то је ваљда свима нама јасно. Дозволили смо да нас посвађају и заваде, и сада имамо „jo-jo“ (националистички обојен) ефекат и незауостављив процес разграђивања и растурања свега оног што нам је некад било заједничко. Хистерични мрзитељи сваког постојања трагова бившег нам идентитета (а истовремено, најалост, времена једноумља) су до јуче радије претендовали на мрак него вјеровању исхабаним рефлекторима бивше им домовине. Али, по свој прилици, добар дио таквих је најзад потегло за знаком упитности, почео да охрабрује и подстиче оно несвјесно у себи да поново претражи по фајловима сопствених врједносних процјена, и да трага по валерима љепше стране медаље тог времена. Те наше лијепе а болне меморијске крхотине сада почивају на крају мрака тунела, у напаћеним душама заокруженог духовног простора у коме смо имали своје лијепе и лоше тренутке на које најприје упиремо прст.

Трагична грешка.

Фрустрирани до неба упитамо се шта данас за нас уопште значи да смо били Југословени. Јесмо ли сада довољно измакнути да можемо опуштено разговарати о нашој свађи са тим временом? Јесмо ли изашли из лажног осјећаја демократије? Можда је дошло вријеме да упознамо себе.

Као резултат свеопште политизације мишљења о овој теми су још увијек подијељена. Да ли нам је вријеме, с једне стране боље организованијег и социјално бољег живота и с друге старне тоталитаризма и неслободе доносило, боље од хаоса, безнађа, пљачкаша тајкуна... времена у коме сада живимо. Преиспитивање тог болног питања роди много питања а мало одговора, а разлог се крије у томе што смо били неспремни да останемо вјерни старој домовини.

П. С.

Након болног распада СФРЈ поставља се питање да ли је грешка било наше својевремено спајање или недавно раздвајање? Једно је сигурно, да није било неуспјешног брака, ни развода не би било.

Могу ли, имају ли право, југомрски вјеровати да те топле ЈУ-боје и мирисе могу једноставно састругати са себе попут блата из каљуге у којој смо уживали ваљајући се у “благодетној утопији”?

Господо другови, изгледамо посрано!

Драгољуб Васић

Лепота, снага и моћ чисте сценске игре

„Рођени у ЈУ“, режија: Дино Мустафић, „Југословенско драмско позориште“ Београд

Одустајући од текста као готовог једноауторског елемента, који, руку на срце, данас има све ређе поетске силнице и конотације, а све више се испољава као настојање писца да се по сваку цену (по)стане нов и оригиналан, Дино Мустафић се потпуно оправдано окреће постдрамском моделу компоновања представе, односно за њега је најчишћи облик текста захватање из непосредне животне реалије Човека. На овј начин глумац је доведен у постглумачку ситуацију, односно дато му је да одигра себе, односно да у целисти биографизира и на том фону брани лик. Потпуним изједначавањем процеса Човек – Лик – Глумац постглумачко и постдрамско ткиво у визури Дине Мустафића добија најнежније могуће лирске конотације, а истовремено остаје доследан у представљању (осликавању) мозаика судбина и односа који су остали замрзнати у времену одређени као „Последњи Мохиканец“ као „Беземљаша“ као „Скитинице небеског свода“ као „Моби Дик“ овог времена, јер имају само једно: „Рођени у ЈУ“. Такви људи имају само једно своје успомене, своја топла и варљива сећања, своје љубави, своје успоне и падове, своје реалне животне ситуације као крајње егзистенцијалне парадоксе велике драме зване ЖИВОТ! – те се, стога, и представљају као неидентификовани матични бројеви на почетку, а као конкретизовани бројеви те врсте на крају представе.

Сценографија – Драгутин Броз – у целисти и доследно прати Мустафићеву жељу да нам дочара метафору исказану на фону: „у тунелу усред мрака сија звезда петокрака“ – јер се тунел појављује и као одраз платно за својеврсни караџоз, односно за један од исходних позоришних облика – да би се из игре човека и сенке преобразио у склониште од бомби, стан у ком се исказују сећања на лепоту живота, школу у којој се ђаци суочавају са многобројним, неретко, и непотребним чињеницама, али и са политичком манипулацијом у контексту изборних активности. Када су своју потрагу за благом руски писци Иљф и Петров обликовали као трагање за 12 столица у истоименом роману, добили су низ јединствених комичних ефеката, а овде црвене пластичне столице код Мустафића не добијају обресе комичног, него животног. Час су вагони воза, час школске клупе, час су кафански и(ли) кућни намештај. У било којој ситуацији они су функционални реквизит којим је омогућена развијена ситуација „Стилске вежбе“.

Полазећи од идеје „Слободе на сцени“, „Празан просотор“ и(ли) „Мислилац на сцени“ Мустафић успева да покрене најсложеније активационе и мотивационе процесе у глумцима тако да се: Бранка Петрић, Мирјана Карановић, Анита Манчић, Анђелика Симић, Милена Васић, Предраг Ејдус, Марко Баћовић, Слободан Бештић, Горан Јевтић и Радован Вујовић (уколико је потписник ових редова добро упамтио датуме рођења) испољавају као јединствена целина у којој је свако по себи, али и за себе пружио свој максимум.

Дуготрајни и исцрпљујући рад на овој и оваквој представи, свакако да се исплатио, јер су ликови: Бранке, Мирјане, Аните, Анђелике, Милене, Предрага, Марка, Слободана, Горана и Радована дати са потпуном пластичношћу и уверљивошћу заснованом на одбрани: „да то сам ја, само мало сам се променила“ – послужимо ли се наводом Боре Ђорђевића – схватамо шта је то што се „променило“, а шта је то што је остало „исто“. Дакле, све што ја јесам и што ћу да будем и што сам био јесте једно – ГЛУМАЦ; УМЕТНИК; СТВАРАЛАЦ – опсежни је фон исказа, али истовремено и најсложенији и најтежи облик игре у одбрани постављених задатака. ЈА ЈЕСАМ! ERGO SUM! одзвања сценом у сваком миликرونу времена радње, у сваком заумном постулату игре, у сваком моделу игре: говорне радње, стилске вежбе, кретње, положаја тела, нервне радње, заумне позиције, савладавања време-простор у темо-ритму, певању, гест и дах театру (игра рата са ластишом – Анита Манчић – Анита).

Земље више нема, искорењени, бачени у бездан, сви који су остали заробљени у топлини и сигурности некадашњег истински „Робови сутрашњице“ препознају се и непосредно се саживљавају и уживљавају у предочено збивање. Овим се и режија и глума преносе далеко, далеко, далеко преко хоризоната и међа рампе и стане се у души и срцу да тамо вавек стану, остану и опстану, тако да је неоспорно да ће ова представа да траје онолико дуго колико трају: носталгија, сећање и чежња.

Дати једној Бранки Петрић, Мирјани Карановић, Анити Манчић или једном Предрагу Ејдусу и(ли) Слободану Бештићу да вам уз кафицу читају телефонски именик добићете успелу претставу, али исто тако и млађем делу ансамбла доделити да у том „телефонирању“ парирају нећете да погрешите – управо на тој чињеници Мустафић темељи успех свог редитељског рада. Успева да извуче и фиксира оно истински најбоље, а није ли то својство само најбољих од најбољих, а није ли Мустафић већ сада етаблиран као један од најзначајнијих редитеља средње генерације?! – што ова представа још једном и потврђује, али и доказује.

Игром заснованом на апсолутној истини, на ЈА као окосници и покретачу, наведени глумци успевају да, свако из своје визуре и из свог бића, извуку оно најважније и да га понуде као есенцију уметничког, као основу транспозиције у највећу од свих могућих илузија, а није ли ма који облик Југославије управо то и био, илузија и занос низа генерација. Њен крвави крај, њен трагички слом, ослонац је на коме изниче драмска и трагичка ситуација сваког од ликова. „То би трагедија Човек“ – певаше ономад песник, а пред нама сада и овде она се одвија све до момента док „Црв победник“ не каже своје.

Магија којом је дочарана илузија „малог човека“ којом је представљена ситуација „ја у времену и простору“ према неприхватању модела: *tempora mutantur et nos mutantur in illis*, односно времена се мењају и ми са њима,

допире до најтананијег ткива у бићу гледалаца. Било да је реч о непосредном препознавању и садејству, било да је реч о распознавању турбо-фолк диве и њеног мужа великог љубитеља дивљих афричких животиња из породице мачака, где се пева у маниру тих „звезда“ текстом народних пословица, да би се из куће „пуне радног материјала“ (прихвати као оружја) кренуло у одбрану властитог интереса и стварања „нових материјалних добара“ на начин креирања „лепших и старијих градова“ и „кабриолет кућа“ у којима је остала само једна залога, она мала топла, људска и само људска димензија да „живот траје збијенији и од рововске земље“, а да УМЕТНИК стоји и остаје ИЗВАН, НЕРИЛАГОЂЕН, јер он уме само да воли и да нуди љубав као једину основу истине, а није ли тиме коначно уланчена, закатанчена, занегована и закранучана мржња?! Канце којима су такве турбо-фолк краљице и такви „зоофилни“ владари цепали нашу душу, ломили наше животе, дубоко су заривене у срце и душу уметника, али и у питање о смислу уметничког ангажмана овде и сада.

Да је тај ангажман не само оправдан, већ да је могућ овде и сада потврђује и реакција публике у Брчком. МИ! ЈА! ТИ! овог пута су заменичке синтагме којима се јасно исказује домет ове инсценације, ОН! ОНИ! ВИ! остављене су потпуно по страни, што, још једном, успешно мости драмску ситуацију које нема ако обе стране нису у праву. Драма Човек овим је окончана. Трагедија „Тунел“ траје докле год не засија нови знамен да нам је дошло безвизно, да нам је дошло слободно, да нам је стигло срећно, да нам је пристигло „волим те“, да нас је достигло „желим те“, да нам је ускочило идемо даље, да нам је домакло креће се....

Сви ови елементи пробудили су код Брчака искрене и потпуне емоције, а селекцији су – проф. др Дарко Лукић из Загреба – дали пуно оправдање да доведе ову претставу сада и овде на град на Сави, док је уметничком директору проф. др Срђану Вукадоновићу и директору овог фестивала проф. Јакову Амицићу онај залог да овај фестивал лагано достиже много веће и шире ефекте у контексту савременог позоришног живота у Европи.

Уколико убудуће буде присутно више оваквих истинских позоришних свечаности као што је синоћња представа, уколико што више људи залогоји ове истинске посласице позоришне уметности, уколико што више срца и душа се отвори пред радошћу сценске игре и ефектима режије, сигурно је да ће се Брчко веома брзо и лако успети да се нађе на културној мапи Европе. Настојања тима (екипе) у и око Сусрета, изгледа, да су усмерена у том правцу и да ће веома брзо њиховим дејством на овом плану да дође и до таквог резултата, а до тада остаје нам да наставимо да памтимо сусрет са истинским дометима уметности режије Дине Мустафића и његовог величанства ГЛУМЦА: Бранке Петрић, Мирјане Карановић, Аните Манчић, Анђелике Симић, Милене Васић, Предрага Ејдуса, Марка Баћевића, Слободана Бештића, Горана Јевтића и Радована Вујовића.

др Александар – Саша Грандић

PRAVO NA SJEĆANJE I „ROĐENI U YU“

Mogućnosti koje pruža jedan prostor za kreativno i životno ispoljavanje često se ne tretiraju na adekvatan način u momentu kada tako nešto realno postoji. Sklono se prevelikom ktitzerstvu svega postojećeg, pa čak i onoga što se u prvi mah ne primjećuje. Kada prođe vrijeme egzistiranja određenog razdoblja, a svako trajanje kao što ima svoj početak, mora imati i svoj kraj, sa velikim sentimentom i dosta melanhonije pojedinci mu se vraćaju. Nostalgična sjećanja kao da prizivaju povrat nekih prošlih vremena. Ali, odnosi i ambijent kada se uruše nikada se više ne mogu vratiti. Nijedan društveni poredak u istoriji čovječanstva, ako je sišao sa društvene scene nije se više na nju vraćao, čak ni u mnogo modificiranijem obliku. A kada je to tako onda ostaju da žive sjećanja na jedno vrijeme i jedno razdoblje koje se obično kasnije doživljava kao mnogo bolje i zdravije nego ono koje se trenutno živi.

Sjećanja i slike, dovršene ili nedovršene, žive u iluzijama. A budući da pozorište stvara iluziju života s neku drugu stranu realnosti, ništa logičnije nije nego ta sjećanja i pravo na njih vratiti makar za trenutak u 130 minuta trajanja predstave „Rođeni u YU“ Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda. Likovi u ovoj predstavi su sjećanja raznih generacija o jednom vremenu o kojem se govori sa puno sjete i melanhonije. Ali, u momentu kad su počinjali procesi urušavanja takvog društva, koje se dvadesetak godina kasnije, možda, i glorifikuje, malo ljudi je bilo spremno da javno istakne njegove (ne)vrijednosti. Nadolazeći novi društveni momenti su bili velika enigma za većinu građana rođenih u YU, a to nije bila samo Jugoslavija u drugoj polovini XX vijeka, nego zajednica koja je trajala nekoliko desetina godina i prije toga razdoblja.

Nove društvene okolnosti, koje su raspadom YU kreirali prvenstveno međunarodni centri, uvijek su bolne i pogubne po jedan ambijent. Ništa više ne može ostati kao što je bilo, a kreatori to i žele. Zati se YU raspada tako dugo i bolno, kroz manifestacije krvavog rata, zla i mržnje. Praviti novu zajednicu koja se zove EU po modelu urušene YU je licemjerno i nehuman. Ali to je bio cilj i namjera kreatora procesa raspada.

Ako je neko uništio pravo na život dostojan čovjeka i pun zadovoljstva, pa iako se možda u nekom materijalnom smislu imalo manje, ne može uništiti pravo na sjećanje na sve ono što se imalo, a što na kraju prve decenije trećeg milenijuma neki „kreatori“ pokušavaju da ospore i dezavuišu. U predstavi Jugoslovenskog dramskog pozorišta koju rediteljski potpisuje Dino Mustafić, umjetnička vizija o uništenju jednog duboko ljudskog projekta poprima dimenzije tragalaštva za finim, tananim emocijama čovjekovog bića koje kroz jednu dvodecenijsku distancu doživljava katarzu u smislu pročišćenja duha od grijeha koj je možda nesvjesno učinio pomažući da jedan poguban čin dobije prednost u odnosu na nešto mnogo humanije. Glumci u predstavi kroz umjetnički kreiranu dokumentarnu moduliranu memoriju, iznoseći svoja najintimnija osjećanja, izgrađuju iskustvo kolektivnog pamćenja o modernoj tragediji jednog (ne)poželjnog društva.

Srdjan Vukadinović

Дино Мустић, режисер

Позориште је увијек искрено

Оно што је нама овдје важно, да на наша сјећања нисмо хтјели бацати никакав политички контекст што се види из сјећања актера ове представе. Нажалост, политика је добрим дијелом разорила наше приватне животије, уклесала се у наше биографије на различите начине, најчешће као прави душевни биљези о чему такође ова представа свједочи

Представом коју сте довели у Брчко заробили сте наша сјећања. Занимљив је сам поступак рада на представи?

Потпуно сте у праву: то је театар сјећања. Ради се о личним, дакле истинитим сјећањима актера ове представе. Поступак је био врло сложен, био је, у правом смислу те ријечи, истраживачки. Кренули смо од концепта гдје смо хтјели пропитивати шта се догађа са нашим идентитетом оног тренутка када нестане једна државно-правна творевина, али и горе од тога – када нестане један духовни процор. Врло брзо сам увидио да ће бити врло занимљиво окупити у ову представу једну хетерогену генерацијску подјелу у којој су најмлађи од њих који су били дјеца, дословице бебе у тој држави, а одрасли су у вријеме распада Југославије до оних најстаријих који се јако добро сјећају Југославије као земље у којој су живјели један велики дио свога живота, засновали породице, стекли професионалну афирмацију.

Када радите овакву врсту представе, материјал је на неки начин неизвјесан, памћење је увијек селективно. Оно је у овој представи и комбинација неких лијепих, срећних и радосних тренутака: заљубљивања, одлазака на море, генерацијских прича, до оних у којима има много горчине, разочарења, разбијених илузија. Имали смо процес у неколико фаза, први дио били су разговори, интервјуи и анкете које смо правили са широком екипом драматурга. Ово је куриозитет да се ради о представи која има пет драматурга! Потом смо правили транспозицију тих разговора и тражили који су то сценски призори који би могли адекватно одговорити ономе што су боје, осјећања, тонови, мириси – све оно што је припадало тој прошлости. На крају смо добили један велики материјал од неколико сати. Затим смо радили на сцени и свака проба је била ницање представе и сцене су се саме догађале. На концу смо дошли до финалног производа у којем, поред мојих личних сјећања, постоје три веома важна аутора а то су Душан Јовановић са својим есејом “Шта сам ја сад” који је настао 91. године, једна сцена Горана Стефановског који је писао из Лондона, и један есеј Дубравке Угрешић о лову на вјештице.

На који начин се представа бави Југославијом?

Идентитативно, као нечим чега више нема, гдје је све нестало и срушило се, као једним својеврсним колективним ретушом наших биографија, чињеница које се опиру да тек тако буду прескочене, заборављене... Није нас занимала Југославија као државна и политичка творевина, већ као простор сјећања, простор наших питања која морамо поставити себи баш ради нас самих, јер пуно тога је болно, неоткривено и потиснуто. Мислим да овакве теме заслужују да се нађу на нашим репертоарима. Пришао сам јој са исповједне, документаристичке стране, могло је сигурно и другачије. У позоришту

су важне искреност и поштење, онда некако форма дође сама од себе. Тако је било и сада.

Како су глумци реаžовали на овај пројекат, на чињеницу да израју себе?

Бирао сам оне глумце које волим да гледам на сцени, јер су добри, увијек вјерујем да скупљам најбољи глумачки тим на свијету, тако је и са овом подјелом, за коју сам једино знао да мора бити генерацијски хетерогена. Имали смо један катарзичан процес, пун узајамног повјерења и љубави, откривали смо себе дубоко, попут сонде која улази у желудац и снима сваки ожиљак, рану... Подијелили смо наша искуства и тражили како то претворити у сценски језик, није нам било лако, није увијек ишло, имали смо пуно дилема и сумњи, али резултат и није увијек најважнији, колико потреба за позориштем као нашим паралелним свијетом у којем откријемо другог ја...

Како се сјећаише Југославије?

Са једне стране имам сентимент према безбрижном дјетињству, добром школовању, лијепој младости и осјећају слободе и простора, док са друге имам горчину издаје, губитка илузија о једнакости, убијања, смрти и насиља који су срушили све вриједности те земље у коју смо се клеи и вјеровали.

Коју своју интимну причу сће ви подијелили са публиком?

Све приче у представи су и дио мене, моје личности, са њима имам емпатију....

Занимљиво је и одређење за сцену која истовремено личи и на кишобран и на тунел?

Неко то гледа као кишобран, а неко као један тунел. Да ли је тај тунел мрачан или свијетао зависи од угла гледања на то што се звала бивша земља Југославија. Оно што је нама овдје важно да на наша сјећања нисмо хтјели бацати никакав политички контекст што се види из сјећања актера ове представе. Нажалост политика је добрим дијелом разорила наше приватне животе, уклесала се у наше биографије на различите начине, најчешће као прави душевни биљези о чему такође ова представа свједочи. Ова представа је у неку руку и наша потрага за идентитетом, потрага за оним што смо сада, као у есеју Душана Јовановића, када се разара један државни и духовни простор. Ми смо кренули из перцепције личног, зато што је лично највјеродостојније, зато што то лично и у овој представи има различите углове гледања, од оних најмлађих који се тога не сјећају па су заглибљени као у некој античкој кривци, до оних најстаријих који имају један врло оправдан сентимент, и рекао бих меланхолију.

Миљана Ђурђевић

NA JEZIKU DRAMSKE FRAGMENTARNOSTI

У оквиру пратећег програма овогодишњих Susreta позоришта у Градској библиотеци је одржано представљање трију књига у којима се појединачно налази по једна драма великана драмске умјетности БиХ, Safeta Plakala. Књиге је представио позоришни критичар mr. Vojislav Vujanović, уједно и уредник изданја.

О првој књизи која носи назив „Vrh“ V. Vujanović је рекао слjedeће: „Junak drame Safeta Plakala „Vrh“, indikativnog imena Aleksandar Tuga, je smješten u svijet realnosti sa jasnim socijalnim ozračjem. Opsjedaju ga dva iskušenja: ljubav i alkohol, mada i sve druge situacije na svoj način predodaju neka od mogućih iskušenja. Plakalo je u ovu dramu uveo i izvjesne jezičke igre da svom djelu obezbijedi svojevrsan govorni kolorizam koji vaja plasticitet pojedinih likova. Ova drama je prvi puta izvedena kad je Safet imao 25 godina, u „Kamernom teatru“, i režiji Dubravka Bibanovića.“

Друга књига садржи драму „Phoenix je izgorio uzalud“, о којој је Vujanović рекао: „Ova drama se pojavila 1986. godine. Poetski fon je uzet kao osnova na kojem se razvija dramski prostor pjesnika Safeta Plakala, a drama „Phoenix je izgorio uzalud“ je vrhunac toga. Poetske vizije i inspiracije su ovdje efektно prenešene u dramsku storiju. Drama je zasnovana na autobiografskim činjenicama“.

И на крају V. Vujanović је представио и трећу књигу која доноси драму „Lutkino bespuće“: „U svojoj drami „Lutkina kuća“ Henrik Ibsen je ostavio otvorenim pitanje kamo se zaputila Nora nakon odluke da napusti muža i obiteljski dom. Na traženju tog odgovora odvažio se Plakalo, poštovalac Ibsena. Ostao je čvrsto vezan za svoju odluku da napiše Noru II jer, kako kaže, „moralo se saznati kuda je otišla“. Vođen zakonitošću razvoja svoje inspiracije pojam „bespuća“ stavlja u naslov drame te ga razvodi u širok spektar problematiziranja ženskog principa u suočenju sa muškim, odnosno suočenje principa podložnosti i dominacije. Kao i prethodne drame i ova je urađena istovjetnim rukopisom gdje se Plakalo koristi jezikom dramske fragmentarnosti“.

На крају промоције поменутих књига Safet Plakalo је интерпретирао сонет који је у посљедној драми уједно и уводни monolog.

Izdavač knjiga је KALIGRAF Sarajevo.

Hakija Karić

Goran Damjanac, reditelj

„PEČATI“

GORANA DAMJANCA

Student Slobodana Unkovskog režira u Banjoj Luci

Prošle godine sa svojom predstavom „Osipate se polako, vaša visosti“, koju ste radili u produkciji Sarajevskog ratnog teatra, osvojili ste srca i publike i kritike. Bili ste apsolutni pobjednik brčanskih Susreta. Ove godine Vas vidimo u jednoj sasvim drugoj ulozi?

Pa ja sam Brčak, i ove godine sam u ulozi organizatora. Imam diplomu i za to, tako da mi nije teško raditi i taj posao. Mislim da mi je ove godine manje stresno nego prošle, jer sam bio direktni učesnik Susreta i imao sam tremu i zbog predstave i zbog svega ostalog što prati jedno učešće na ovako značajnom festivalu. Mislim da je ove godine bilo dosta dobrih predstava i drago mi je što su one različitih senzibiliteta, različitih estetika, pa samim tim i zanimljiv miks različitih rediteljskih pristupa. Takođe, mislim da je jako važno što na festival dolaze predstave savremenih poetika, kao i to što ih publika jako dobro prihvata. Evidentno je da Susreti svake godine rastu.

Na Maloj sceni banjalučkog Narodnog pozorišta Republike Srpske u januaru počinjete rad na novoj predstavi. Riječ je o komadu „Pečati“?!

Da, u pitanju su tri jednočinke, e sada u razgovoru sa glumcima zavisi koliko ćemo se „držati“ originalnog teksta. Uglavnom, kao predloške koristićemo tri jednočinke. Jedna je Muza Pavlova „Idiot“, druga je od autora Terensa Meknelija pod nazivom „Sljedeći“, a treća je od Žordi Galserana, jednog katalonskog pisca, i zove se „Metod Gronholm“. Mogu reći da postoji i četvrta cjelina te priče koju čine stihovi Dušana Kojića, odnosno osnivača, pjevača i basiste grupe „Disciplina kičme“. Rad počinjemo sa radnim naslovom „Pečati“, ali to će se možda i promijeniti. Ova priča tretira probleme birokratije, probleme savremenog čovjeka u odnosu na svoj identitet u jednom birokratskom društvu, kao i na sve komplikacije koje mu može administracija proizvesti, a da on nije spreman na to. Sa radom počinjemo 16. januara, a u predstavi će igrati glumci Narodnog pozorišta Republike Srpske, Branko Janković, Zlatan Vidović, Nataša Ivančević i Ognjen Kopuz. U prve dvije jednočinke igraće po dva lika, dok će u trećoj igrati svi glumci, dakle, njih četvoro. Premijera je planirana za 14. mart. Narodno pozorište Republike Srpske je vrlo ambiciozno krenulo u novu sezonu, sa čak 8 premijera, a moje veliko zadovoljstvo je što je Mala scena ponovo profunkcionisala i što je na neki

način data mladim rediteljima da se uče, provjeravaju, eksperimentišu i da možda donesu neki drugi pozorišni izraz.

Pored rada na ovoj predstavi, Vi nastavljate svoje stručno usavršavanje i nakon pune dvije decenije školovanja?!

Ovo je sada 21. godina mog redovnog školovanja. Sada sam upisao master studije iz teatarske režije u Skoplju kod profesora Slobodana Unkovskog i Gorana Stefanovskog. Moja najveća ambicija je da od najvećeg teatarskog gurua „pokradem“ neke trikove. Nedavno sam se vratio sa prvih predavanja i oduševljen sam, i pristup profesora Unkovskog koji ima prema studentima, ali i uopšte njegovim znanjem i načinom na koji on gleda na pozorište. On je prosto čovjek koji ne dozvoljava granice u umjetnosti i to je nešto što mene ohrabruje, jer i dok su „tekla“ predavanja ja sam shvatio da sam i bio na tragu tih nekih njegovih metoda. On mi je sada dao neka sredstva i oslobodio me strahova zbog pitanja da li sam na pravom putu ili ne. Pored oba profesora jako mi je zanimljiva i klasa. U njoj se nalaze dvoje makedonskih glumaca, koji su tek završili, dvoje reditelja, takođe, iz Makedonije, sa tek završenim fakultetima. U klasi je i jedna dramaturginja iz Turske, ali i dva imena koja svi dobro znaju, a to su glumac Goran Šušljik i, već svjetski reditelj, Aleksandar Popovski. Tako da sam ponosan da mogu da kažem da sam klasić sa Popovskim.

I kakav je plan, kada opet idete na predavanja i kada se može očekivati magistarska predstava?

U decembru imamo predavanja kod profesora Stefanovskog, a onda od sljedeće godine imamo još tri izborna predmeta. To ću još vidjeti šta ćemo slušati, jer imam izbor od pet profesora, a onda kada položim sve ispite počinjem spremati magistarsku predstavu. To je još „na dugom štapu“, ali važno je da imam nekih ideja. Sad mi je najvažnije da se izborim sa „Per Gintom“ Edvarda Griga, jer smo za ispit kod profesora Unkovskog iz šešira izvlačili tekstove. Ja sam dobio ovaj tekst, kojeg je on radio tri puta i koji je najteži. Imao sam mogućnost da zamijenim tekst, ali nisam želio, jer ako ikao zna Per Ginta onda je to Unkovski, pa zašto ne učiti od njega.

Razgovarala Danijela Regoje

ИСТИНА ЈЕ МРЖЊА ЗА ОНЕ КОЈИ МРЗЕ ИСТИНУ

Славен Видак, глумац Босанског народног позоришта у Сарајеву

Да ли смо ми лицемјерни, када на овај начин, како сте рекли у представи, говоримо о животу и средини у којој живимо? Колико глумац смије бити лицемјеран да остане театарски аутентичан, искрен, тачан и да проговара у том тренутку?

Ја мислим да театар не смије бити лицемјеран али ми смо мислили лицемјерни, да се заправо иза те кринке театра, кријемо. Ми се овдје називамо властитим именима али уопште није нужно да ми то тако мислимо, дакле ми увијек имамо ту одступницу и мисли се на то лицемерје, дакле нисмо изашли у јавност па рекли да мислимо то и то, него смо дошли у тетар па рекли у том смислу се поставља питање и нама самима, док смо радили, јесмо ли због тога лицемјерни. Ја мислим да тетар ни у ком случају не смије бити лицемјеран.

Саша Ханџић, глумац Босанског народног позоришта Зеница

Оливер Фрљић је човјек, који веома добро зна шта хоће и то се види по представама, које је радио у Региону и врло је специфичан његов рад са глумцем и та идеја, коју он жели изнијети. Како, стиже до вас, непосредних протагониста?

Оливер Фрљић је од нас тражио не да играмо неки текст, него да будемо глумци, који су као политички субјекти, који размишљају на сцени и потребна је заиста

велика концентрација, да би се то постигло. Ја, прије свега, нисам радио ни један такав пројекат прије. Ми глумци играли смо зато што смо то жељели и сматрали смо да, на овај начин можемо проговорити о данашњем политичком тренутку у Босни и Херцеговини и рећи овим политичарима, да нас коначно пусте да живимо нормално.

Адис Мехмедовић, глумац Босанског народног позоришта Зеница

Фрљић на свој начин хоће рећи позоришну истину али и истину о свијету у којем живимо. Како помирити те двије ствари? Позориште и стварност позоришта и друштва обично су у сукобу. Код Фрљића тај сукоб је врло јасан и недвосмислен.

Прије неколико дана сам гледао телевизију и гледао сам протесте на „Wall Streetu“ и угледао сам паролу, која дословно мислим да овако гласи: „ИСТИНА ЈЕ МРЖЊА ЗА ОНЕ КОЈИ МРЗЕ ИСТИНУ“. Некако ми се чини да је то мото ове представе и јако тешко је то у принципу помирити, јер ти људи, који одлучују сада о нама, о позоришту, о плаћама, о свему, у ствари, мрзе истину. Како би ми то у народу рекли, имају ораха у џеповима и онда, нормално, да је проблем свако ко проговара о нашој стварности и реланости. А наравно ту увијек постоје режимски људи, односно колективна свијест, јер на сваком нашем извођењу, изађе 10 до 15 људи и да се то не деси запитао бих се је ли добро то што радимо.

Мирко С. Трифковић

Goran Jeftić, glumac

NE TREBA NIKOME NIŠTA DA FALI, ALI NE TREBA NI DA IMA VIŠKA

Najmlađi član glumačkog ansambla Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda, koji se predstavio sa svojom pričom o bivšoj državi zove se Goran Jevtić. Srdačan, otvoren i pričljiv, prije svega, zahvalna tema svakom novinaru.

Kako doživljate komad „Rođeni u YU“?

Ovo je izbor nekih naših priča. Postoji još mnogo ispričanih priča, no ovo je izbor onoga što je ušlo u uži izbor, onog vremena koje se može podnijeti glumeći, ali i gledajući predstavu. Glumci su, iako se to na sceni ne vidi, jako stidljiva bića. Mi ne volimo govoriti o svom privatnom životu, jer mi unutar svoga posla pravimo nekakav prostor unutar svoga tela i duše za stvaranje nekih likova. Svojim životnim iskustvom pravite neku građu koju sutra navlačite na neki lik. A onda dođeš u situaciju da izađeš pred 600 gledalaca i pričaš nešto o sebi. To je s druge strane bilo jedno psihijatrijsko iskustvo gde ti određene traume ne teraš pod tepih nego ih iznosiš i deliš s nekim. Pri tome znaš da i taj drugi ima iste ili slične traume i da je dobro s time završiti u životu. U životu je uvek dobro završavati susretom sa svojim problemom i nekako ga razrešiti i, naravno, to raditi pričom. Mi smo upravo to hteli uraditi ovom predstavom.

Ja pripadam onoj generaciji kojoj je porodica usadila određene norme ponašanja, življenja, doživljaja sebe u grupi, doživljaja grupe u odnosu na još neki širi kontekst i kad sam ja imao 13, 14 godina sve je to palo u vodu. Onda sam, iznenada, morao da učim da sada više nisam Jugosloven i da više nije važno biti vredan i pošten radnik, nego je važno snaći se i ući na neke koloseke. Onda sve ono što su te pripremali za život više ne funkciniše, nego ti iznova učiš. Onda je prošlo i to vreme, pa te onda uče nešto novo, pa dođu kapitalisti, pa sutra okupirajmo Wall Street, pa sutra će da dođe ne znam koji. Ako sebi dozvoliš da unutar sebe nemaš neku sigurnu bazu nečega. Ta sigurna baza je negde duboko u meni kao detetu. Ja ne znam kakvi mitovi postoje. Prvo u mojoj porodici je biti Jugosloven značilo Srbin koji živi u Jugoslaviji, jer Jugoslavija je bila simbol za skup jedne velike porodice različitih ljudi koji se prožimaju međusobno i podupiru, imaju zajednički cilj i ideal. I to je današnja Evropa, današnji svet ili doživljaj tebe u tom svetu, kao građanina Sveta, a ne nekog trećeg, ili Jogoistočne Evrope. To su zamke, koje ako sebi jednom dopustiš nema tome kraja.

Ja sam tako vaspitan. Srećom kada su prošle sve ove lude, ja sada mogu ponovno da živim, zadovoljan svojim vaspitanjem koji uvažava različitost i postojanje različitog drugog i tražim to i sebe. Osjećam se ne kao neko ko je na margini i neko ko ima razloga da se stidi i da bude član nekakvog trećeg sveta. Ja imam ovaj jedan svet u kojem živim. Moj zadatak, kao i svakog od nas, je da je taj svet u okviru naše male bašte uređen i bolji.

Tunel na sceni u kojem se igra predstava možda možemo promatrati i kao život u okovima. Je li na kraju toga tunela svetlost koja razgrće okove?

Na kraju tunela ili stoji provalija ili stoji svetlost. Ja mislim da mi svojim životom možemo opredeliti hoće li na kraju toga

tunela biti svetlo ili provalija. On može biti i propeler, zamah nekog novog vetra za neki bolji život.

Koliko su trajale pripreme za ovu predstavu i je li bilo naporno?

Nije bilo naporno. Bilo je mentalno, duševno, duhovno nekako nama iscrpljujuće, ali izležujuće u isto vreme. Mi smo svi postali usput intimni, otvoreni, iskreni. Mislim da se to oseća i da to izlazi sa scene. Onima koji sa nama sede u publici je lakše da s nama podele sopstvenu traumu ako je ima.

Rekli ste kako je ovo izbor vaših priča. Kako je to izgledalo na početku?

Mi smo sedeli i odgovorili na 52 pitanja. Svi smo davali odgovore, neko je snimao te odgovore, onda ih prekucavao i tako smo imali, kao u Državnoj bezbednosti, svako svoj dosije. Onda je to tim od, mislim da je bilo, šest dramaturga na čelu s Dinom (Mustafić, prim. aut.) uobličavao u jedan potencijalno pozorišni tekst koji bi mogao da se igra.

Zašto 12 stolica...?

Ne, ima deset stolica, koliko i nas na sceni. Ako ste mislili na Hristovih 12 može se uzeti u razmatranje ...

Samo provjeravam, a zašto onda deset stolica?

Toliko nas ima, da ne bi neko sedio na podu ...

...naime bilo je logično da bude osam stolica, bivša Jugoslavija je imala šest republika i dvije pokrajine. To je osam?

Mi nismo imali u primisli tu simboliku. Mi smo hteli da je prostor scene, ustvari, prostor sveta. To je da svako na ovom svetu mora imati prostor i mjesto za sebe. Zato je bilo deset stolica, jer je toloko bilo nas. Ne treba nikome ništa da fali, ali ne treba da ima ni viška, tačno onoliko koliko nam treba.

Recite nam malo o sebi?

Fakultet dramskih u Beogradu sam završio 2001. godine. Krenuo 1997. godine. Za ovih 11 godina, skoro će 12 imam već 45, 46 uloga iza sebe. Radim, snimam. Pre neki dan sam završio Dostojevskog, „Zle duhove“ u Narodnom pozorištu u Beogradu. Radio u Jugoslovenskom dramskom pozorištu. Igram Daliju u „Histeriji“ i brojne druge uloge. U biskopima mi je „Parada“ Srđana Obradovića.

I na kraju, kako vam se sviđa brčanska kazališna publika?

Valjda mi publiku kupujemo iskrenošću pa oni onda dišu sa nama. Nadam se da su oni doživeli katarzu na kraju kao i mi.

Tihomir Bijelić

Časna grješnica – Autorska predstava Šamsudina Gegića

KRIVA(C) BEZ KRIVICE

Autorska predstava "Časna grješnica" reditelja Šamsudina Gegića u kojoj je okupio studente Akademije scenskih umjetnosti Sarajevo, Dramske akademije Tuzla te Akademije likovnih umjetnosti Tuzla, prikazana je u nezvaničnom programu na sceni brčanskog Omladinskog centra, kao zadnja predstava ovogodišnjih pozorišnih Susreta u Brčkom.

Predpremijera predstave „Časna griješnica“ upriličena je krajem jula u Goraždu na Festivalu prijateljstva, dok je premijera održana na sceni ASU Sarajevo, septembra ove godine.

Početne scene predstave obiluju elementima dokumentarnog filma, noseći žig ovog autora koji se dugi niz godina bavi(o) problemima mladih ljudi nakon netom završenih ratnih dešavanja na našim prostorima. Predstava, tekstualno monodrama, u izvedbi duodrama, govori klasičnim pozorišnim jezičkim izrazom o problemu djece čije su majke žrtve silovanja u prošlom ratu. Djeca bez roditelja prepuštena „domarima“ domova za djecu bez roditeljskog staranja bolna su tačka našeg urušenog društva koje muku muči da obezbijedi adekvatan tretman tim mladim stvorenjima koja su u krivnji bez krivice. Traganje za sopstvenim ja, za nametnutim identitetom od koga se ne da pobjeći maestralno je pokazan u ovoj predstavi u kojoj glume „nesvršene“ glumice (Staša Dukić te Ajla Hamzić, studentice IV godine ASU Sarajevo), ali koje su odličnim scenskim kreacijama pokazale ogromn talent koji svakako neće proći nezapažen, kako od običnih gledalaca tako i od stručne publike. Taj upadljivi scenski „kolorit“, ta raspolućenost ličnosti na realno i irealno, na crno i bijelo (kakav je i sam život) nit je vodilja koje su ove mlade glumice zastrašujuće bravurozno prenijele u prostor kojim su se kretale, koga su svojom pojavom osvojile/zarobile.

Prateći teatarske trendove u okruženju, a i dalje, nezaobilazna kostatacija je da predstava „Časna grješnica“ spada u red evropskih modernih trendova jer ima obilježja koja ta modernost treba i zahtjeva od ovakvog vida umjetničkog izražavanja. Tu prvenstveno mislim na egzaktnost glumačkog izričaja, pa tek onda na sve ostale bitnosti koje su pratile ovu predstavu: scena, muzika te sam problem koga tretira koji (nažalost) ne gubi aktuelnost od kako čovjek „otkriva“ rat kao metod rješavanja konflikata, u kome je stradanje (silovanje) „nus produkt“ te ljudske nesavršenosti.

Mada je predstava počela u 22 sata, sala Omladinskog centra je bila ispunjena skoro do posljednjeg mjesta, mahom mladim osobama koje skoro da „nisu disale“, prateći sa velikom zainteresiranošću ono što nam je prof. Gegić, uz ostale aktere predstave, posebno glumački par Dukić – Hamzić, priredio.

Inspicijent i producent je Rusmir Efendić, a za audio/video je zadužen Jadran Ibrulj (odsjek produkcije Akademije dramskih umjetnosti u Tuzli).

Dizajn predstave uradila je Adisa Vatreš s Akademije likovnih umjetnosti Sarajevo, dok je izbor muzike sačinila Zrinka Andrejaš.

Hakija Karić

JA, OD KRVI I MESA ROĐEN U TUNELU, UMRIJET ĆU U TUNELU

Rođen u YU, naslov me zaintrigirao. Rođen u YU. Ja sam rođen u Brčkom. Jeste bila je tada i ovdje YU. Ali je bila i BiH. Bila je i Posavina. Sve su to odrednice mog rođenja. Možda dakažem i Europa, Svijet, Kosmos, svemir, Galaktika. Na kraju, jednostavno, rođen sam. Znam Oca i Majku, i Sestru. Upoznao sam Ženu. Dobio Sina. On ne zna što je Yu, jer nije Rođen u YUu. I pita, što je to YU. I zato sam nogom kročio u mrak. A tamo tunel. Podsjetilo me na Sarajevo. A onda, shvatih, to je tunel rođenja i to je tunel smrti. Kada se rađamo prolazimo kroz tunel, kada umiremo, barem tako pričaju oni što su se vratili živi, nakon što su umrli, postoji tunel. I svjetlo. Bijelo.

Sinoć je bilo svjetlo, i bijelo i crveno, i plavo, i trepćuće i ... I bi ljudi, publike. Pljeskali su, smijali se. Čemu? Ljudima i pričama iz doba kada je ovdje bila YU. I sjećali su se svi i oni na sceni i oni iza scene, i oni pod scenom kako je bilo nekada dok je bila YU. Jedan će glumac kasnije reći kako on nije Jugonostalgija nego nego još veće od toga. Druga će glumica reći da joj je uskraćeno pravo da ima. A publika, kao i svaka publika, došla na predstavu. I gledala je. Interesantno nikoga nije potjeralo vani. Nije bilo snijega kao prošlih godina. Bilo je hladno i tek pokoji poglavica sivog duhanskog dima.

Kažu izašli da dahnu plućima, a ona ih je glumica molila pred Okrugli stol da ne dahću plućima. Zadimljeno je. Napolju magla, nisam to do sada rekao. Unutra, u dvorani pakao. Čovjek se od čovjeka ne vidi. Čak je i dobri stari redatelj iz Beograda i njegova pomoćnica cupkajući pred vratima skoro zagalamio, pardon, nervirao se jer je još jedna skupina dragih mu posjetitelja stajala napolju bez ulaznica. Neka uđu kazao je, nađite im mjesta, a onda je pitao zašto kasnimo. I sve to dok su njegovi prodavali onu knjižicu koja ide uz predstavu.

Valjda su ljudi skupljali po dvije marke da mogu natankati goriva za kući. Ili da kupe sendviče usput. Vidim da su im brojni dali. Bolje da su jednog stavili sa šeširom na vrata, više bi skupili, možda bi bilo i za sok. Kažu to je simbolika, da upamtite da smo bili kod vas. Alo, pet maraka karta, dvije da saznam tko igra, to je za nekoga sedam kruhova, sedam dana hrane. I još da saznam da sam rođen u YU. Jesam, nije mi krivo. Ali sam rođen i u BiH. Hoće li možda dogodine netko praviti predstavu "Rođen u BiH". Ja bih pravio predstavu Rođen u Posavini, pored Save.

Nemojte shvatiti kako sam protiv naslova ili, nedaj bože, YU. Samo konstatiram činjenicu da se predstava tako zove i da priča priču običnih malih ljudi koji su rođeni i živjeli u državi Jugoslaviji, koja je imala šest republika i dvije pokrajine. A njih na sceni deset. I onda kažu živjeli u YU. Ja bih stavio osam stolica, neka simbolizira ono što je bilo, ovako me deveta i deseta stolica nešto pita. Zato sam malo izvan uobičajenog komentara, ali neka se zna i ja sam rođen u YU, BiH i Posavini.

Tihomir Bijelić

Vlastite životne priče ljudi koji u predstavi glume glumce

*Neki imaju svoju vječnu, neki obećanu, neki najdražu zemlju...
Mi svoju zemlju nemamo jer smo ROĐENI U YU.*

Nisu ni pitali hoćemo li je dati, jednostavno su je uzeli. Sad nam je ostalo samo sjećanje a to im nedamo.

Posljednja predstava je odigrana ili je možda bolje da kažem - posljednja sjećanja su ispričana. Predstava "Rođeni u YU" (ako se to može zvati predstavom, ne zbog manjka umjetničkog kvaliteta nego zbog načina na koji nam oni sa scene, čini mi se da su mi ti sa scene odnekud poznati kao glumci, pričaju svoje životne priče) je odigrana i kad se publika vratila svojim životima. A onda je predstava nastavila da se igra ali u Foajeu Brčanskog Doma Kulture (u kamernom izdanju) na posljednjem okruglom stolu na ovim susretima.

Moderator Okruglog stola nakon odigrane predstave "Rođeni u YU" je bio Mladen Bičanić koji je u uvodu naglasio da je specifičnost ove predstave to što se ne bazira na gotovi tekst ili dramski predložak nego se igra iz sjećanja i misli njenih protagonista.

Potom su i drugi učesnici na ovom stolu počeli iznositi svoja viđenja ove predstave a prvi među njima Miroslav Obradović (Radio RS) koji je konstatovao da je na neki način razočaran krajem predstave, jer je očekivao da će se sve završiti u stilu Soje Jovanović »Izvinjavamo se, mnogo se izvinjavamo«.

Režiser i pisac Ratko Orozović je istakao da ga se ova predstava dojmila kao jedna intimistička predstava koja ima dušu. Ona se ne može svrstati u klasične dramske predstave u kojoj se vidi jedan spektar ljudi koji govore svoje istine.

"Upućujem velike komplimente ženskom glumačkom ansamblu, režiseru i samoj predstavi zaključio", je na kraju Orozović uz pitanje da li ova predstava ima stvarni kraj te dali se može očekivati njen nastavak.

Direktor Jugoslovenskog dramskog pozorišta Branko Cvejić je odgovorio na ovo konstatacijom da predstava ima svoj kraj i da ona sigurno neće imati svoj nastavak jer je ovo zaokružena priča.

Režiseru predstave Dini Mustafiću je bilo postavljeno pitanje ima li i koja je razlika raditi predstavu na osnovu vlastitih doživljaja i iskustava glumaca i po već gotovom i napisanom tekstu.

"Za mene je to bilo jedno novo iskustvo, jer nikad to prije nisam radio na ovakav način", kazao je Mustafić. "Moja inspiracija za ovu predstavu su ove moje kolege jer sam pažljivo birao

svakog od njih u ovoj predstavi. Ovo nije politički teatar, on ima neke odlike dokumentarnog, ali ovo je teatar sjećanja, intime, jer mi govorimo svoje sjećanje, biografije i niko ne može reći - vi lažete."

"Kad smo mi pričali ta svoja sjećanja od kojih će delići ući u ovu predstavu, bila sam prosto zbunjena šta sve ima. Onda je krenuo odabir mada moram da priznam da je bilo veoma teško setiti se i reći neke od tih detalja", kazala je glumica Branka Petrić.

"Ja sam oduševljen ovom predstavom jer sam je doživio kao sjećanje i to ugodno sjećanje, jer su glumci to sjećanje prikazali na najbolji mogući način", kazao je dr. Anto Basić.

"Ne znam koliko je reditelj Mustafić zadovoljan režiranom predstavom ali činjenica je da ona traje, svi mi koji govorimo ovdje trajemo sa ovom predstavom ali i vi sa nama. Zato me zanima koliko je bilo teško iz obimnih biografija izvući ono najvažnije, suštinsko i dati ovim mladim ljudima da pariraju ovakvim doajenima na sceni", zapitao se dr. Aleksandara Grandić.

Moderator Bičanić je na ovom okruglom stolu zapitao i glumca Predraga Ejdusa koliko je bilo teško da se od svih ovih sjećanja koja se iznose na sceni izaberu ona najbolja.

"Tek sad nakon dužeg vremena, od kako se ova predstava igra, vidim da sam ispustio mnogo fantastičnijih priča od onih koje sa ispričao na sceni i koje su mogle da uđu u predstavu", priznao je Ejdus.

"Čežnja je obavezan deo mog života. Jer te čežnja kao neke iglice s vremena na vreme ubadaju po telu. Zemlja u kojoj sam živela je bila najlepší deo mog života i zato postoji neka želja za tom opuštenošću, sigurnošću, za slobodom sa kojom sam ja mogla da tom zemljom hodam bez straha", kazala je glumica Mirjana Karanović.

"Ja pripadam onoj generaciji, koja kad se seti nekih stvari iz prošlosti to ne može nazvati čežnjom nego nepravdom. Za mene je čežnja nekako blaga riječ za sve ono što mi negde osećamo", dodala je na kraju okruglog stola glumica Anita Mančić.

"Predstava Rođeni u YU" se igra već godinu dana i gdje dođe izazove veliku pažnju i pobere ovacije publike. Pitali smo se kako će određene sredine reagovati na određene navode iz ove predstave ali već smo igrali u Sloveniji, Zagrebu, BiH i svim tim mjestima je predstava izvanredno prihvaćena.

Mirsad Arnautović

BOSNA JE METAFORA SVE NAŠE NESREĆE I SVIH NAŠIH TRAUMA

Zadnjeg dana ovogodišnjeg pratećeg programa 28. Susreta pozorišta u našem gradu upriličen je susret i razgovor sa jednim od najznačajnijih pozorišnih reditelja južnoslavenskog prostora, Egonom Savinim. Razgovor je vodila Danijela Regoje.

Prof. dr. Srdjan Vukadinović nakon najave uvaženog gosta prvi se javio za riječ te predstavio publikaciju pod imenom „Rediteljske postavke Egona Savina i BH pozorišno festival-ski prostor“, istaknuvši:

„Opus Egona Savina je izuzetno veliki a mi se ovdje bavimo njegovim režijama koje su gostovale u BH teatrima. Njegove predstave su igrane kako na prostorima bivše nam države, tako i u cijelom svijetu, izazivajući veliko interesovanje i pažnju običnog gledaoca ali i stručne publike. Režirao je skoro sve klasike svjetske književnosti i većinu njih je publika u BH teatrima imala prilike vidjeti. Njegova rediteljska poetika odiše puninom radi boljeg razumijevanja pojedinca i društva“.

Na pitanje Danijele Regoje o počecima, životnom opredjeljenju te važnosti rada na pozorištu Egon Savin je rekao:

„Neposredna iskustva su vrlo važna ali i literatura. Kada uspostavim „varnice“ između teksta u knjigama i neposredne stvarnosti onda se događa pozorište koje volim i u koje verujem. U mladosti su mi knjige bile velika duhovna avantura. 1974. godine sam iz rodnog Sarajeva otišao u Beograd jer u Sarajevu nije bilo katedre za režiju. Beograd je tada bio istinska metropola. Pozorište je u to vreme bilo centar svih zbivanja. Upisati se tada na Akademiju bio je prestiž. BITEF i Sterijino pozorje su tada okupljali najznačajnije ljude iz regije i imao sam ih priliku tada upoznati kao student. Diplomirao sam u klasi prof. Dejana Mijača i imao sam izuzetno zadovoljstvo da mi on bude profesor. Mene se njegovi uspjesi osnažili više nego njega samoga u određenim fazama života. Danas smo se nekako učahurili u određene krugove i jedva da se uopšte razumemo. Nakon toga se vraćam u Sarajevo i sećam se da je MESS bio neka vrsta okupljališta, ne samo u pozorišnom smislu, nego smo tu sakupljali intelektualnu energiju“.

U razgovor sa E. Svinim mogla se uključiti i publika pa je tako Goran Damjanac, mladi režiser iz Brčkog, htio znati na koji način on odabire tekst, kao ga tretira u predstavi i kojim se sredstvima služi prilikom „popravljanja“ teksta?

„Naše pozorišne uprave su u zabludi kada insistiraju na domaćem tekstu. To se mahom radi samo zbog uštede novca. Danas nema više mesta za eksperimentisanje i priznajem da je to kobno za mlade pisce. U pozorištu treba raditi samo izvan-

rednu literaturu jer na drugoj strani nije lepo kada se veruje da u nečemu postoji nešto ako nema ništa. Zadovoljstvo rada u teatru je samo ako imate dobar tekst, sve ostalo je trauma“.

Pjesnik i filmski režiser Ratko Orozović je htio znati da li je E. Savin razmišljao o izlasku iz okvira pozorišne scene te se baviti nekim drugim vidovima umjetničkog rada, filmom, na primjer?

„Nisam imao prilike da se bavim filmom, mada sam želeo. Nisu mi ni nudili jer filmove bukvalno rade samo oni koji nabave pare za to“.

O strahopoštovanju prema djelu Ive Andrića:

„Ivo Andriće je možda blizak nekoj vrsti pozorišnog jezika, ali za pozorište je po meni taj jezik zanemariv“.

O drami „Čeif“:

„Različito je gledanje na „Čeif“ u Sarajevu i B. Luci mada su primedbe slične sa obrnutih strana. U Beogradu postoji neka vrsta traumatizovanja publike, dok se to u Bosni drugačije doživljava. Bosna je metafora sve naše nesreće i svih naših trauma. Zamereno mi je da sam dramu radio prilagođenu beogradskoj ideologiji, što nije tačno ja sam je prilagodio mojoj ideologiji“.

O nagradama:

„U početku karijere nagrade mnogo znače poslije toga samo opterećavaju. Mladim rediteljima su nagrade važne da dobiju dobre glumce, velike scene. Najveća nagrada je uspostaviti kontakt sa publikom“.

Hakija Karić

REDITELJSKE POSTAVKE EGONA SAVINA U BH TEATARSKOM AMBIJENTU

Jedan od najznačajnijih pozorišnih reditelja na južnoslovenskom prostoru Egon Savin već svojim prvim režijama 80-ih godina XX vijeka predstavio se kao neko čije je rediteljsko čitanje prepoznato po visokim estetskim dometima.

Ostvario je Egon Savin preko 80 teatarskih režija raznovrsnog dramskog repertoara od savremenih domaćih autora do svjetskih klasika. Režirao je svoje projekte od neformalnih trupa do najvećih nacionalnih pozorišta. Režirao je u mnogim teatrima na južnoslovenskom prostoru. Njegove predstave svoje premijerno izvođenje doživjele su u pozorištima u: Beogradu, Zagrebu, Novom Sadu, Skoplju, Sarajevu, Podgorici, Rijeci, Somboru, Kruševcu i Zrenjaninu. Predstave Egona Savina su na gostovanjima igrane širom svijeta, u: Njujorku, Čikagu, Montrealu, Torontu, Parizu, Beču, Nansiju, Milhajmu, Vizbadenu, Cirihi, Tel Avivu, Varšavi, Pragu, Budimpešti, Trstu i drugim svjetskim gradovima.

Treba se podsjetiti nekih od značajnijih režija Egona Savina. Od predstava koje su rađene po svjetskim klasicima izdavaju se: „Zločin i kazna“ Dostojevskog u produkciji beogradskog BITEF teatra, „Na letovanju“ Gorkoga u JDP Beograd, „Oblomov“ Ivana Gončarova u CNP Podgorica, Šekspirov „Mletački trgovac“ u JDP Beograd, Molijerov „Tartif“ u istom pozorištu i druge predstave rađene po svjetskim klasicima.

Od predstava koje je režirao Egon Savin po savremenim svjetskim piscima izdvajaju se: Havelov „Largo Desolato“ u produkciji sarajevskog Kamernog teatra 55, Šepardovo „Stanje šoka“ u NP Beograd, zatim „Nigdje nikog nemam“ Edvarda Bonda u podgoričkom CNP-u, i dr.

Domaći klasici po čijim je tekstualnim potkama Egon Savin režirao predstave su: Jovan Sterija Popović „Laža i paralaza“ u novosadskom SNP-u, i „Kir Janja“ u NP Beograd, kao i „Pokondirena tikva“ u istom Teatru. Takođe, treba istaći i četiri režije po tekstovima Ace Popovića: „Tamna je noć“ Kult - teatar Beograd, „Mrešćenje šarana“ u SNP Novi Sad, „Svinjski otac“ u kruševačkom NP, i „Smrtonosna motoristika“ u beogradskom Ateljeu 212. Takođe, od predstava rađenih po južnoslovenskim klasicima treba istaći: Kišovu „Elektru“ u produkciji podgoričkog CNP, Krležine „Gospodu Glembajevu“ u SNP u Novom Sadu, „Tako je moralo biti“ od Nušića u JDP i „Derviš i smrt“ Meše Selimovića, u dramatisaciji Borislava Mihajlovića Mihiza, i produkciji beogradskog NP.

Od predstava koje je Egon Savin režirao po tekstovima savremenih južnoslovenskih pisaca treba istaći predstave: „Sveti Georgije ubiva aždahu“ Dušana Kovačevića u novosadskom SNP-u. Zatim, takođe u novosadskom SNP-u dvije predstave po Ljubomiru Simoviću „Čudo u Šarganu“ i „Putujuće pozorište Šopalović“, pa „Tri čekića“

Deane Leskovar, zatim „Novo je doba“ Siniše Kovačevića, „Čeif“ Mirze Fehimovića u produkciji BDP, predstavu koja je bila najbolja na XXV Suretima pozorišta / kazališta BiH u Brčkom, 2008. godine, i druge.

U bosanskohercegovačkom prostoru Egon Savin je sa svojim režijama prisutan, kako u institucionalnim teatrima, tako i u festivalskom podsistemu. U razdoblju od 1982. do 1987. godine Egon Savin je postavio tri predstave u sarajevskom Kamernom teatru 55. Prva predstava koju je Savin režirao u sarajevskom KT je „Ni riba ni meso“, 1982. godine, zatim „Karantin“ Živojina Pavlovića i „Largo Desolato“ Vaclava Havela, 1987. godine.

Sve tri navedene predstave koje je Egon Savin režirao u sarajevskom Kamernom teatru 55, učestvovala su na BH festivalima. Tako su na XXIV MESS-u, 1983. godine u zvaničnoj konkurenciji učestvovala dvije predstave „Ni riba ni meso“ i „Karantin“. I predstava „Largo Desolato“ je učestvovala na MESS-u, 1988. godine. Ista predstava je uzela učešća na festivalima „Sarajevska zima“ i Pozorišnim igrama u Jajcu.

Sa nekim drugim predstavama koje je režirao za neformalne grupe i institucionalne teatre u drugim državama Egon Savin je učestvovao na pozorišnim festivalima u Bosni i Hercegovini. Tako su njegova prva učešća na sarajevskom Festivalu malih i eksperimentalnih scena bila 1978. i 1979. godine. Objije godine je radio predstave za Otvoreno pozorište Grupa „Art“ sa Novog Beograda. Prve godine riječ je o predstavi „Prosidba i svadba“ Antona Pavlovića Čehova, a drugi put „Zbogom, Judo“ Irenuša Iredinskog.

Predstava „Elektra“ Danila Kiša, koju je Egon Savin radio u podgoričkom CNP-u, učestvovala je 2002. godine na festivalu „Sarajevska zima“, dok je komad Edvarda Bonda „Nigdje nikog nemam“, istog producenta učestvovao 2003. godine na Tuzlanskim pozorišnim danima. Ova predstava, koja je zapravo rađena u saradnji CNP, SNP Novi Sad i Makedonskog narodnog teatra iz Skoplja, učestvovala je i na MESS-u 2006. godine.

Komad „Kaj sad“ Borivoja Radenkovića, u produkciji B D P-a, a čiju režiju potpisuje Egon Savin učestvovao je van konkurencije na Festivalu BH drame u Zenici 2004. godine. Ređaju se dalja učešća predstava Egona Savina na BH festivalima, i to:

„Svinjski otac“ Ace Popovića u produkciji NP Kruševac na Teatar – festu u Doboju (2006) „Paradoks“ Nebojše Romčevića u produkciji NP Sombor, na banjalučkom Teatar festu, (2006), „Zločin i kazna“ Fjodora Mihajlovića Dostojevskog, u produkciji CNP Podgorica, na MESS-u, 2007. godine, predstava „Čeif“ po tekstu Mirze Fehimovića, a u produkciji BDP, učestvuje na MESS-u (2007), pa 2008. godine na banjalučkom Teatar-festu, Festivalu BH drame u Zenici, i Susretima pozorišta

/ kazališta u Brčkom, kao i 2009. godine na TKT - festu u Tuzli.

Zatim predstava „Tartif“ po Molijeru u produkciji beogradskog JDP učestvuje 2009. godine na Festivalu „Sarajevska zima“, dok te iste godine predstava „Derviš i smrt“ beogradskog Narodnog pozorišta učestvuje na Teatar- festu u Banja Luci i Festivalu B H drame u Zenici.

Posljednje učešća predstava koje je režirao Egon Savin u posmatranom razdoblju do 2010. godine, predstavlja gostovanje predstave „Tako je moralo biti“ Branislava Nušića i u produkciji beogradskog J D P-a na banjačulkom Teatar - festu 2009. godine.

Sve navedene predstave čije režije potpisuje Egon Savin izazivale su veliku pažnju i pozornost i stručne i najšire javnosti. Nagrade na festivalima su dobijale kako njegove režije, tako i predstave u cjelini, kao i pojedini njihovi protagonisti. Tako je već na svom prvom učešću na MESS-u 1979. godine Egon Savin dobio Nagradu za režiju „Jurislav Korenić!“. Na sljedećem sarajevskom Festivalu malih i eksperimentalnih scena, onom 1980. godine Egon Savin je dobitnik Zlatnog lovorovog vijenca za režiju, a 1981. godine Tri zlatne zvijezde za režiju MESS-a.

Predstava „Čeif“ je bila najbolja predstava u cjelini na Festivalu BH drame u Zenici i Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom, dok je predstava beogradskog NP „Derviš i smrt“ bila najbolja na Festivalu u Zenici.

Najznačajnija djela svjetske i južnoslovenske literature, kao i djela velikih pisaca Egon Savin je rediteljski postavljao, a privilegiju da ih vidi imala je i publika u Bosni i Hercegovini. Bili su to komadi rađeni po djelima: Bonda, Čehova, Dostojevskog, Havela, Kiša, Fehimovića, Molijera, Nušića, Popovića, Selimovića i drugih.

U komadima koje je Egon Savin režirao i koje je vidjela publika na BH pozornicama igrala su značajna imena savremenog južnoslovenskog teatra, kao što su: Svetlana Bojković, Ljubomir Bandović, Branko Cvejić, Vojin Četković, Bogdan Diklić, Nebojša Dugalić, Predrag Ejđus, Ines Fančović, Boris Isaković, Miša Janketić, Boris Komnenić, Miodrag Krivokapić, Branislav Lečić, Anita Mančić, Dragan Mićanović, Vladica Milosavljević, Marko Nikolić, Nataša Ninković, Gorica Popović, Nikola Ristanovski, Jelisaveta Sablić, Zijah Sokolović, Dušanka Stojanović, Tanasije Uzunović i drugi.

Rediteljski rukopis koji je prepoznat u komadima Egona Savina prikazanim na BH treatarskim scenama pokazuje ovog reditelja sa svim onim što je uradio na južnoslovenskom prostoru i šire kao jednog od dva - tri najznačajnija reditelja. Svojim režijama Egon Savin je prerastao okvire južnoslovenskog ambijenta i kulturnog prostora. Njegova pažljiva čitanja dramskih tekstova su precizna rediteljska knjiga spoja onog najboljeg iz tradicije i modernosti u teatru i u društvu. Njegove režije uvijek donose nešto novo i specifično i za publiku i stručnu javnost. Rediteljska poetika Egona Savina sadrži istraživački i tragalački duh koji ispunjuje svakog poznavaoa i ljubitelja pozorišta, a ta punina je zbog boljeg i potpunijeg razumijevanja i društva i pojedinca.

Srdjan Vukadinović

TANANO DRAMSKO I GLUMA KAO PREPLITANJE BLISKE PROŠLOSTI I NOVE STVARNOSTI

U četvrtak navečer 24. 11. izvedena je predstava koja zatvara 28. Festival kazališta u Brčkom: „Rođeni u YU“, režija Dino Mustafić, a nastupilo Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd.

Sjajnu predstavu bez ijedne zamjerke, predvodili su fascinirana Mirjana Karanović i izvrsni Predrag Ejđus, ali i ostali glumci: Marko Bačović, Slobodan Beštić, Goran Jevtić, Anita Mančić, Branka Petrić, Anđelika Simić, Milena Vasić i Radovan Vujić, su maestralno izveli ono što im je reditelj Mustafić stavio u zadatak.

Dr. Darko Lukić, slektor 28. Festivala kazališta u Brčkom, fizički nije mogao nazočiti press konferenciji koja najavljuje predstavu, ali je na 2. press konferenciji, kada je generalno obrazlagao 8 predstava koje je uvrstio u takmičarski dio festivala u Brčkom, kazao, da se i predstava „Rođeni u YU“, koju je izvrsno na scenu postavio reditelj Dino Mustafić, a izvodi Jugoslovensko dramsko pozorište, koje na svom repertoaru ima uvijek renomirane projekte, uklapa u moto Festivala „NAJBOLJE ZA PUBLIKU“, i da, kroz tekst, režiju, glumu i druge kazališne elemente koincidira i ima refleksije bliske prošlosti s našim aktuelnim trenutkom i vremenom koje i u kome živimo.

Putem press konferencije, a uoči promocije dramske trilogije knjiga Safeta Plakala, koja je upriličena u četvrtak u Gradskoj Biblioteci/Knjižnici Brčko, predstavljajući Vojislav Vujanović je kazao:

„Jedna od bitnih karakteristika dramskog opusa Safeta Plakala jeste da su sve te njegove drame natopljene dubokom poezijom, dubokim unutarnjim proživljavanjem, i usudio bih se reći, čak da, imaju u sebi dosta elemenata autobiografskog...“

U Gradskom omladinskom centru, s početkom u 22.00, u četvrtak je izvedena predstava „Časna grješnica“, ASU Sarajevo, autora i reditelja Šemsudina Gegića, koji je na press- konferenciji, napomenuo:

„Ova predstava je nastala na formi doku-teatra, na tragu je teme ovoga Festivala, jedna komunikacija s našom stvarnošću i bliskom prošlošću. Nastala je nakon 10 godina mog filmskog bavljenja temom djece koja su rođena u zadnjem našem nesretnom ratu, od majki koje su začele imali silovanjem...“

Suvad Alagić

ODLUKA O NAGRADAMA STRUČNOG ŽIRIJA

Na 28. Susretima kazališta/pozorišta BiH u Brčkom, održanim od 17. 11. do 25. 11. 2011. godine, stručni žiri u sastavu:

1. **Boro Drašković**, reditelj i teatrolog,
2. **Ibrahim Kajan**, dramski pisac,
3. **Velimir Visković**, kritičar.

donio je sljedeće Odluke:

I. Nagrade pozorištima iz BiH

- Nagrada za najbolju mladu glumicu dodjeljuje se
- **Almi Terzić za ulogu Omelije u predstavi „Hamlet u selu Mrduša Donja ili Hamlet zna što narod ne zna“ Narodnog pozorišta iz Sarajeva**
- Nagrada za najboljeg mladog glumca dodjeljuje se
- **Zlatanu Vidoviću za više uloga u predstavi „Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za muziku dodjeljuje se
- **grupi SOPOT za muziku u predstavi „Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za kostim dodjeljuje se
- **Ivani Jovanović za kostim u predstavi „Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za scenografiju dodjeljuje se
- **Dragani Purković-Macan za scenografiju u predstavi „Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za najbolju žensku ulogu dodjeljuje se
- **Anji Stanić za više uloga u predstavi „Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za najbolju mušku ulogu dodjeljuje se
- **Mirsadu Tuki za ulogu Učitelja u predstavi „Hamlet u selu Mrduša Donja ili Hamlet zna što narod ne zna“ Narodnog pozorišta iz Sarajeva**
- Nagrada za najbolju režiju dodjeljuje se
- **Oliveru Frljiću za režiju predstave „Pismo iz 1920-te“ Bosanskog narodnog pozorišta iz Zenice**
- Nagrada za najbolji dramski tekst bosansko-hercegovačkog savremenog pisca dodjeljuje se
- **Abdulahu Sidranu za tekst „Otac na službenom putu“ Ateljea 212 iz Beograda**
- Nagradu za najbolju predstavu u cjelini pozorišta/kazališta iz BiH dodjeljuje se predstavi
- **„Radnička hronika“ Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**

II. Gran pri nagrade (Nagrade za sve učesnike)

- Gran prix Susreta za najbolju žensku ulogu dodjeljuje se
- **Anji Šovagović – Despot za ulogu sestre u predstavi „Nosi nas rijeka“ Gradskog dramskog kazališta Gavella iz Zagreba**
- Gran prix Susreta za najbolju mušku ulogu dodjeljuje se
- **Vlastimiru Đuzi Stojiljkoviću za ulogu Dine u predstavi „Otac na službenom putu“ Ateljea 212 iz Beograda**
- Gran prix Susreta za najbolju predstavu u cjelini dodjeljuje se predstavi
- **„Otac na službenom putu“ Ateljea 212 iz Beograda**

Nagrade žirija publike

Na 28. Susretima kazališta/pozorišta BiH u Brčkom, održanim od 17. 11. do 25. 11. 2011. godine, žiri publike u sastavu:

1. **Muhamed Mujkić**,
2. **Jusuf Saletović**,
3. **Branislav Ribar**,
4. **Stojan Kašterović**,
5. **Milenko Zečević**

donio je sljedeće Odluke:

- Nagrada za najbolju žensku ulogu dodjeljuje se
- **Sandri Ljubojević za ulogu kćerke u predstavi „Radnička hronika“ u izvođenju Narodnog pozorišta RS iz Banjaluke**
- Nagrada za najbolju mušku ulogu dodjeljuje se
- **Vladi Keroševiću za ulogu Karadoza u predstavi „Prokleta avlija“ u izvođenju Teatar Kabare Tuzla**
- Nagradu za najbolju predstavu u cjelini pozorišta/kazališta iz BiH dodjeljuje se predstavi
- **„Hamlet u selu Mrduša Donja ili Hamlet zna što narod ne zna“ u izvođenju Narodnog pozorišta iz Sarajeva**